

Отговори (насоки за оценяване):

1. Прекратена ли е наследствената съсобственост с първото дело за съдебна делба?

Под страх от нищожност, делбата следва да бъде извършена с участието на всички наследници (чл.75, ал.2 ЗН). Правилото се прилага независимо от вида на делбата – доброволна или съдебна, и без оглед на това дали неучаствалият в делбата е наследник по закон или по завещание. В полза на Сдружение „За да остане природата в България“ е направено общо завещателно разпореждане, поради което придобива качеството на наследник (чл.16, ал.1 ЗН).

Страни в двуфазното производство по съдебна делба (СД) следва да бъдат всички участници в имуществената общност, които стават задължително необходими другари. СД, без участието като страна по делото на някой от участниците в общността, е нищожна и ще бъде недействителна спрямо всички (арг. чл.75, ал.2 ЗН).¹ Ирелевантно е, че съделителите вероятно не са знаели за извършеното завещателно разпореждане, както и че завещанието е обявено и прието след извършване на делбата. Първата СД не е прекратила наследствената съсобственост и не е пречка за извършване на последваща такава с участието на всички наследници.

Безспорна е материалноправната недействителност на делбата, но съществуват различни становища в съдебната практика и доктрината във връзка с (не)наличието на порок на съдебното решение за допускане или извършване на делба, постановено при неучастие на съсобственик...²

2. Как предлагате да процедира съдът по иска за делба на сдружението – допустимо ли е производството, включително с оглед на направените възражения и изтъкнатите от Григор доводи, както и евентуално между кои лица следва да се извърши делбата?

Искът за делба на сдружението е допустим и може да бъде разгледан, като изтъкнатите от Григор възражения са неоснователни. Сдружението се легитимира като наследник въз основа на саморъчно универсално завещание на наследодателя. То не е участвало в първото дело, а извършената делба без участието на всички съделители е нищожна. Сдружението може да предяви иск за делба срещу сънаследниците, но не и да иска отмяна по чл.304 ГПК (субективните предели на силата на пресъдено нещо на решението по първото дело не го обвързват).³ По искът за делба като главна надлежна страна в процеса следва да участват Сдружението, Петя, Валя, Ясен и Григор (сънаследника-прехвърлител), както и приобретателят по сделката по заявеното искане по чл. 76 ЗН за прогласяване недействителността на акта на разпореждане със сънаследствената вещ и връщането на същата в делбената маса (може да се упражни в първата фаза на делбения процес с предявяване на инцидентен установителен иск или с възражение – арг. чл. 342 ГПК). Приобретателят ще има качеството на главна страна /ответник/ и необходим другар по иска за прогласяване на относителната недействителност (той ще придобие собствеността при условие, че при делбата между наследниците, имотът се падне в дял на праводателя му⁴).⁵ Страните, между които е допусната делбата, ще участват във фазата по извършването ѝ.⁶

3. Да разгледа ли съдът представеното от Петя и Валя становище по делото с изтъкнатите в него възражения? Основателен ли е отводът за неподсъдност?

Общите правила на исковия процес за възможността за подаване на отговор на исквата молба и свързаните с него преклузии по чл.133 ГПК важат и тук, освен ако не сме изправени пред специална за делбеното производство норма (напр. 342 ГПК), която да измества преклузивните срокове за възражения.⁷ Трябва да се съобразят конкретно изтъкнатите възражения със законовата уредба и наличието на отклонения по особеното исково

¹ Така Сталев, Ж., Мингова, А., Попова, В., Стамболиев, О., Иванова, Р., Българско гражданско процесуално право, 10-то преработено и допълнено издание. С., Сиела Норма, 2020 г., с.792, ISBN 978-954-28-3153-2; както и ТР №1 от 19.05.2004 г. по ТД №1/2004 г. на Върховен касационен съд, ОСГК, т.1, а също ППВС №7 от 28.XI.1973 г., т.7.

² Подробно разгледани от д-р Жеков, Св., Производство за допускане на съдебна делба, София 2020г., с.335-338 (Дисертационен труд, защитен на 7 Април 2021г. в СУ “Св. Климент Охридски”).

³ Вж. Сталев, Ж., Мингова, А., Попова, В., Стамболиев, О., Иванова, Р., Българско ..., с.792, а също ППВС № 7 от 28.XI.1973 г., т. 7.

⁴ Така Решение №110 от 10.11.2016 г. по гр. д. № 825 / 2016 г. на Върховен касационен съд, 2-ро ГО.

⁵ Вж. ТР №1 от 19.05.2004 г. по ТД №1/2004 г. на Върховен касационен съд, ОСГК, т.1.

⁶ Определение №111 от 08.05.2018 г. по гр. д. № 4287/2017 г. на Върховен касационен съд, 1-во ГО.

⁷ Така Сталев, Ж., Мингова, А., Попова, В., Стамболиев, О., Иванова, Р., Българско ..., с.795.

производство за съдебна делба. Във връзка с отвода за неподсъдност ще се приложат общите правила на исковия процес – ако ответникът не е подал отговор и не е направил възражение за местна подсъдност (с изключение на тази по чл.109 ГПК), правото се преклудира (чл.119, ал.2 и 4). Родовата подсъдност е абсолютна процесуална предпоставка, за която съдът следи служебно до приключване на производството пред втората инстанция (чл.119, ал.1), т.е. в този срок и страната може да насочи съда. В случая, отводът за неподсъдност е неоснователен. Релевантна за местната подсъдност е нормата на чл.110 ГПК по местооткриване на наследството – последното местожителство на наследодателя (чл.1 ЗН), като местонастъпването на смъртта е ирелевантно. Родовата подсъдност по иска за делба е винаги на районен съд, без значение стойността на делбената маса.

4. Има ли право Ясен да иска извършеното завещателно разпореждане да бъде намалено със запазената част на преживялата съпруга? В какъв размер е тази част?

Като имуществено право, правото на възстановяване на запазена част преминава към наследниците⁸ и може да бъде упражнено от тях съобразно наследствените им дялове. Като единствен наследник на преживялата съпруга, Ясен ще може да упражни това право в пълен обем. Макар преживялата съпруга да не е приела наследството по опис, сдружението не разполага с възражението по чл. 30, ал. 2 СК, защото извършеното завещателно разпореждане е общо⁹.

Съгласно разпоредбата на чл. 29, ал. 3 ЗН запазената част на преживелия съпруг е $\frac{1}{2}$, когато наследява сам. Законът има предвид както случаите, при които преживелият съпруг е единствен наследник, така и тези, при които съпругът наследява с наследници без право на запазена част¹⁰. Право на запазена част имат единствено призованите към наследяване низходящи, родители и съпруг (чл. 28, ал. 1 ЗН). Наследниците от трети ред нямат право на запазена част, поради което, когато наследява с тях, както е в случая, преживелият съпруг „наследява сам“ по смисъла на чл. 29, ал. 3 ЗН и неговата запазената част е в размер на $\frac{1}{2}$ от имуществото на наследодателя.

5. Действителен ли е сключеният между Григор и „Инвестмент“ ООД договор за продажба? Застрашени ли са интересите на дружеството и евентуално с какви възможности за защита разполага то?

Съгласно чл. 76 ЗН актовете на разпореждане на сънаследник с отделни наследствени предмети са недействителни, ако тези предмети не се паднат в негов дял при делбата. Сключеният между Григор и „Инвестмент“ ООД договор за продажба представлява именно акт на разпореждане с отделни наследствени права, доколкото първоначално извършената делба не е произвела действие и никой от съделителите не е станал индивидуален собственик на отреденото му в дял имущество. Поради това покупко-продажбата ще е недействителна, ако при една последваща делба, отчуждените имоти не се паднат в дял на продавача – Григор. Уредената в чл. 76 ЗН недействителност обаче е относителна¹¹. С оглед на това сключеният между Григор и дружеството договор за продажба ще обвърже страните и ще произведе правни последици. Този резултат е непротивопоставим на останалите наследници. На относителната недействителност неразпоредилите дела си наследници могат да се позоват в първата фаза на делбеното производство. В случай че имотите, с които Григор се е разпоредил, не се паднат в негов дял при извършване на делбата, дружеството купувач ще се окаже съдебно отстранено. То би могло да се защити като ангажира отговорност на Григор за евикция (чл. 191 във връзка с чл. 189 от Закона за задълженията и договорите).

** Юридически обосновани и логически издържани отговори на студентите следва да бъдат взети под внимание, както и оценявани положително, особено в случаите на налични дискуссионни становища в съдебната практика и/или доктрината.*

⁸ Вж. ППВС № 7 от 28.11.1973 г., т. 3, б. „б“.

⁹ Изискването за приемане на наследство по опис е предпоставка за реализиране на правото да се иска възстановяване на запазена част от наследството само когато наследодателят е извършил дарствени разпореждания или частни завещателни разпореждания, но не и когато завещателното му разпореждане е универсално (ТР № 3 от 19.12.2013 г., ВКС, ОСГК, т. 4).

¹⁰ Вж. ППВС № 1 от 26.05.1984 г.

¹¹ Вж. ТР № 1 от 19.05.2004 г., ВКС, ОСГК